

ALGUNES CONSIDERACIONS FONAMENTALS EN LA REGULACIÓ DE LES PARELLES DE FET

Comunicació a la sessió de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya
de 7 de maig de 2013
per

ROBERT FOLLIA CAMPS

Membre de Número de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Advertiment previ. No es pretén en aquest treball estudiar tota la problemàtica de la regulació d'aquestes parelles, sinó, simplement, fer referència a uns punts que crec que tenen gran importància i que estan especialment relacionats amb la pràctica notarial. Aquests punts, que contenen una simple opinió personal, són al meu entendre:

I.- ORIGEN I CANVI DE FONAMENTACIÓ DE LA NORMATIVA

Com ja és de sobra conegut, la regulació d'aquestes parelles té el seu origen, per primer cop dins l'estat Espanyol, en la Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella. En el Preàmbul s'afirma que "al marge del matrimoni, la societat catalana d'avui presenta altres formes d'unió en convivència, de caràcter estable" i també que quant a la parella heterosexual ja havia merescut l'atenció de la legislació en alguns aspectes parcials referents a la filiació, l'adopció o a la tutela. Però que "hom arriba al convenciment que és procedent establir una regulació més completa i matisada sobre la convivència de les parelles de fet, amb independència de llur orientació sexual".

Però el que no diu clarament, i és natural que no ho digui, és que aquesta regulació va néixer fonamentalment no per regular els efectes de les unions heterosexuals, que no ho necessitaven, ja que ja se'ls havien reconegut els aspectes més importants i, a més, es podien casar, sinó per les unions homosexuals, mancades de tota regulació i, per tant, desconegudes pel Dret quant als seus efectes i que estaven necessitades d'una regulació que els reconegués un cert *status* i uns certs efectes.

I és en el mateix Preàmbul que ho manifesta indirectament quan es diu: "La parella heterosexual que viu maritalment, si no es casa, és per voluntat pròpia. La parella homosexual no es pot casar encara que ho desitgi. La primera es capaç d'engendrar descendència biològica, la segona no". Per això regulava en capítols separats la normativa sobre parelles heterosexuals i homosexuals, negant a les primeres drets successoris en la successió intestada i, en canvi, reconeixent-los a les parelles homosexuals en l'article 34, exigint, però, per a l'acreditació de la parella homosexual, l'escriptura notarial de constitució, atorgada conjuntament (art. 22), mentre que l'heterosexual es podia acreditar tant per escriptura pública de constitució, com pel transcurs d'un termini de convivència de dos anys, o sense termini si hi havia hagut convivència i tenien un fill comú (arts. 1 i 2).

Per a les unions homosexuals, l'escriptura de constitució era, doncs, un requisit formal inexcusable, quelcom semblant al matrimoni civil per a les parelles heterosexuals. En altres paraules, les parelles heterosexuals si volien tenir un *status familiae* s'havien de casar canònicament o civilment. La unió estable per convivència tenia uns efectes limitats. En canvi, a les parelles homosexuals l'escriptura de constitució els donava un cert *status* no familiar¹, però sí en relació amb els dos.

---

¹ GARRIDO MELERO diu, referint-se a la regulació de les parelles homosexuals en la Llei de 10/1998: "si lo miramos sin apasionamiento, consistía en la regulación de un matrimonio "adulterado" pero

II.- LES UNIONS ESTABLES DE PARELLA EN EL LLIBRE II DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA

Avui tot això ha canviat del tot. El matrimoni és una institució tant de les parelles heterosexuales com de les homosexuals. Àdhuc els membres de les dues tenen, si s'escau, la consideració de progenitors. ¿Quina és, doncs l'essència i finalitat de la regulació de les parelles de fet? ¿Existeixen parelles de fet, fora de l'àmbit de la Llei? ¿Es poden excloure, mitjançant pacte, els efectes de la Llei? ¿Hi ha antecedents històrics de les parelles de fet que ens puguin guiar?

Podria semblar que aquestes parelles de fet acollides a la Llei, eren com un matrimoni de segona categoria. Quelcom semblant al *concubinatus del dret romà*, com una unió estable però sense *affectus maritalis*, que normalment es donava en unions on un membre de la parella no tenia la categoria de ciutadà. Si bé més tard s'estengué a tota mena de persones².

Crec, però, que el tractament de la parella estable en dret català al que més s'assembla, en relació amb el dret romà, és al matrimoni, ja que aquest no necessitava cap formalitat, almenys en l'època clàssica. Com diu SCHULZ³, en el dret clàssic el matrimoni es constitueix per acord no formal. No s'exigeix per la llei fórmula o acte simbòlic, ni col·laboració de sacerdot o magistrat, ni inscripció a cap registre. La *humanitas* romana volia deixar clar que és només la lliure llibertat de l'home i la dona el que constitueix l'element essencial del matrimoni. El que sí s'exigeix és que, a diferència del matrimoni modern, el consentiment o *affectus maritalis* sigui continu o durador⁴, que és el que succeeix en la convivència de la parella estable, que dura mentre hi hagi convivència *more uxori*.

En el dret català, la Llei recull la unió estable com un matrimoni sense formalitats però gairebé amb els mateixos efectes i reconeixements que el matrimoni civil (art. 231-1.1). No atorga solament deures i drets entre la parella, sinó que atorga, entenc, un cert *status famíli*. Així, la potestat parental, que es dóna pel fet de ser progenitor, legal no biològic, és idèntica que en el cas de matrimoni, i les facultats que s'atorguen al que no és pare legal en casos determinats (arts. 236-14 i 234-15), és també idèntica tant pel cas de matrimoni com pel de convivent en parella estable. Té també els mateixos drets successoris que el cònjuge vidu, en concurrència amb els fills, i hereta exclusivament quan no hi ha fills, passant per davant dels pares. La ineficàcia del testament per ruptura del matrimoni, també es predica de la cessació de convivència en parella estable (art. 422-13 CF). No conté cap declaració, com la de l'article 314 del Código de Derecho foral de Aragón que afirma: "La pareja estable no casada no genera relación alguna de parentesco entre cada uno de sus miembros y los parientes del otro". I a Catalunya al passar al davant, com hem vist, el membre de la parella que sobreviu als pares legítims del mort, hi ha un efecte, negatiu és clar, però que afecta la família de l'altra part.

III.- EL FONAMENT DE LA PARELLA ESTABLE: LA CONVIVÈNCIA *MORE UXORI*

---

matrimonio al fin y al cabo para los homosexuales". Martín GARRIDO MELERO, *El régimen jurídico de las parejas de hecho*, Ponència al Seminari de la UIMP, agost de 2005, Ed. Thomson-Civitas, p. 123.

² Juan IGLESIAS, *Derecho romano*, Barcelona, Ediciones Ariel, 1972, p. 563.

³ FRITZ SCHULZ, *Derecho romanoclásico*, Barcelona, Bosch Casa Editorial, 1960, p.106

⁴ IGLESIAS (1972), p.548.

Mentre l'essència del matrimoni rau en el consentiment, *nuptias, consensus, non concubitus facit*⁵, en la parella estable l'essència es fonamenta en la convivència, sempre que es consideri *more uxori*, no simplement amistosa o fins i tot sentimental.

En primer lloc, doncs, és necessari que la convivència sigui *more uxori*, és a dir amb intenció de sentir-se units per una relació estable i en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial, no simplement amical. LONGO MARTINEZ⁶, seguint el que ja havia dit respecte l'antiga Llei GARRIDO MELERO⁷, afirma que perquè hi hagi convivència anàloga a la vida matrimonial, a més de l'adequada base afectiva, hi ha d'haver vocació de permanència i exclusivitat temporal. LLEBARIA⁸ assenyala que l'existència d'una comunitat de vida demana que existeixi un projecte vital, la decisió de compartir en el present i en el futur les necessitats de cada dia derivades del lliure desenvolupament de la personalitat, i que aquest projecte estigui dotat d'estabilitat. Aquesta convivència *more uxori* és repetida contínuament per la jurisprudència. Com exemple la STSJC de 4 de setembre de 2008, la qual declara que encara que la Llei (l'anterior, però el Codi actual segueix igual) no defineix què s'ha d'entendre per convivència “de su propia terminología se infiere que es preciso: a) que la pareja viva bajo el mismo techo teniendo una vivienda habitual común, y b) que tratándose de convivencia *more uxori* ésta reuna ciertas características, esto es, se asemeje a la convivencia matrimonial aún sin el vínculo jurídico del matrimonio”, i fa referència a la doctrina del Tribunal Suprem com la constitució voluntària o permanència en el temps, l'aparença pública de comunitat de vida anàloga a la matrimonial (STS 12-9-2005) o la unió de vida para conjugal d'una parella en un temps indefinit (STS 5-7-2001), afegint més endavant que “no poden assimilar-se les relacions sentimentals amb la convivència *more uxori* ni amb la matrimonial, ja que només les relacions convivencials comporten els efectes jurídics determinats per les Lleis en cas d'extinció o cessament”.

En canvi jurisprudència i doctrina mantenen un criteri força més flexible quan es tracta de determinar si hi ha necessitat de viure sempre junts, sinó que sembla que es suficient conservar l'ànim de reunir-se quan estan separats. LONGO⁹ diu que la exigibilitat de viure junts dins la unió matrimonial ha estat molt matisada per la doctrina i la jurisprudència, i no es condició necessària ni suficient perquè hi hagi vertadera comunitat de vida. LLEBARIA¹⁰ diu que la convivència no és sinònim de companyia física continuada, sinó que és compatible amb temps en què els convivents no estan en companyia, però mantenen inalterable l'ànim de compartir el seu projecte vital. Una Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 3 de maig de 2007, va assenyalar que l'important són les aparences d'estabilitat, sense necessitat de viure d'una forma permanent i en la mateixa casa, i que la convivència marital el que implica és la relació afectiva o sentimental de la parella. És curiós que en el dret romà succeís el mateix amb el matrimoni. Segons IGLESIAS, no era necessària una convivència efectiva, el matrimoni existia encara que els cònjuges no habitessin la mateixa casa, sempre que un i altre es guardessin la consideració i respecte deguts¹¹.

Però aquesta convivència o voluntat de viure junts, *more uxori*, es necessita en tot cas, tan si hi ha escriptura de constitució com si es vol acreditar pel transcurs de dos

---

⁵ DIGESTO, 50,17,30.

⁶ LONGO MARTINEZ, Antonio, “La parella estable i les relacions convivencials d'ajuda mutua”, *La Notaria*, n. 3 (2000), p. 120.

⁷ GARRIDO MELERO (2005), p. 110 i ss.

⁸ LLEBARIA SAMPER, Sergio, a *Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*, Madrid, Sepin, 2011, p. 936-937.

⁹ LONGO (2000), p. 120.

¹⁰ LLEBARIA (2011), p. 937.

¹¹ IGLESIAS (1972), p. 547.

anys de convivència. El que passa és que en cas d'acreditar-se per la convivència durant dos anys, a més de demostrar que es viu conjuntament caldrà acreditar també que conviuen *more uxori*, és a dir, que existeix una comunitat de vida anàloga a la matrimonial. Mentre que si hi ha escriptura de constitució, tot això es pressuposa; ara bé, si es demostrava que no existia aquesta convivència *more uxori*, l'escriptura no tindria valor, es tractaria d'una aparença, d'un frau a la llei. Potser es podria afirmar que l'escriptura de constitució de la unió estable no té en el Codi, a diferència de la Llei anterior, pel que fa a les parelles homosexuals, efectes substantius, sinó només de presumpció legal, que evita haver de demostrar aquella convivència.

Aquesta necessitat de convivència *more uxori* ens porta a dos supòsits concrets:

1.- Què passa si existint voluntat efectiva de conviure no es pot portar a terme per un cas fortuït i aliè a la voluntat dels atorgants? Per exemple, si a la sortida de la notaria un accident causa la mort d'un dels membres de la parella. Cercant un exemple més insòlit, si després de firmar l'escriptura un d'ells té un atac de cor i mor en la mateixa notaria. Crec que no hi ha dubte que existiria legalment dita parella i produiria tots els efectes, entre ells el successori, que gaudiria d'acord amb els termes de la llei, amb preferència als drets dels pares del que sobreviu. Ja que l'escriptura de constitució té eficàcia des d'aquell moment, no necessita haver iniciat la convivència, sinó simplement l'ànim de conviure. Altra cosa és que si voluntàriament no anés seguida de convivència, hi hauria frau i, per tant, l'escriptura quedaria sense efectes.

2.- En canvi no crec que passi el mateix si es tracta d'una escriptura de parella de fet atorgada *in articulo mortis*. En aquest cas, falta l'ànim de conviure junts, es volen només que es produeixin certs efectes. Si bé s'admet el matrimoni en aquest supòsit, cal tenir en compte que el matrimoni el fa el consens, mentre que la convivència en parella estable, per ésser tal, necessita convivència. I crec que no valdria ni que s'atorgués per legitimar una situació de parella de menys de dos anys, perquè la convivència ha d'ésser posterior a la data de l'atorgament, i l'atorgament *contemplatio mortis* exclou la convivència futura. De totes maneres hauria d'ésser objecte de prova si hi havia intenció de viure junts en cas de no morir, en altres paraules, si la previsible mort era causa o només *ocasio* per atorgar l'escriptura. En tot cas, ha d'ésser el notari el que davant del cas concret decideixi si hi cap o no l'escriptura de constitució de parella.

El que sí que es podria autoritzar en aquest cas és una acta de notorietat per acreditar que portaven més de dos anys de convivència *more uxori*, però no una acta mixta en què acreditessin que portaven ja uns mesos i volien continuar vivint junts, ja que són dos mitjans diferents i en certa manera oposats. L'acta ha d'acreditar que portaven més de dos anys convivint *more uxori*.

IV.- EL PUNT DE CONNEXIÓ PER PODER AUTORITZAR L'ESCRITURA

Potser en aquests moments aquest sigui el problema principal. La legislació anterior demanava que almenys un dels membres de la parella tingués el veïnatge civil català (ats.1.1 i 19). Molts autors estimaven que el precepte era inconstitucional, ja que les qüestions de dret internacional i interregional són competència de l'Estat. En l'actual no es diu res. I en certa manera és millor, ja que es tracta de legitimar una situació de fet i, en aquest punt, hem de partir d'un punt de vista de criteri de territorialitat més estricte. Que és el que declara l'article 111.3-1: "El Dret civil de Catalunya té eficàcia territorial..." Advertim que és possible que es publiqui alguna Instrucció o Resolució per

part de la Direcció General dels Registres i del Notariat o de la Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques de la Generalitat i que, per tant, tot el que dic pugui quedar obsolet.

La nostra posició és que el veïnatge civil no té res a veure en aquest punt. És el fet de la residència real, sigui quin sigui el temps que s'hi porti, sempre que es tingui ànim de permanència. Per exemple, veig factible que una parella subjecta a la legislació que sigui, es traslladi a Barcelona amb ànim de viure-hi i vulguin des del primer moment constituir-se com a parella de fet. Jo no hi veig cap problema, sempre que es manifesti la voluntat de constituir-se com a tal d'acord amb la legislació catalana i es fixi el lloc on volen viure. Crec que ni tan sols faria falta l'empadronament previ, si bé seria convenient. La parella de fet o unió estable de parella quedaria constituïda i produirà tots els efectes respecte a Catalunya, llevat que hi hagués frau. Això no vol dir que quedin sense efecte les normes i principis civils, fonamentalment successoris, que es regiran per la llei personal, però que són independents de la constitució d'aquesta parella. Si els dos són espanyols, no crec que el notari hagi de fer cap indagació, ja que el problema del frau queda bastant diluït, a més no es pressuposa. I en tot cas seria difícil de detectar pel notari.

Altra cosa és si una de les parts o les dues són estrangers. Si els dos tenen el permís de residència o bé un és espanyol i l'altre té el permís de residència, no s'hi veu massa problema. I això encara que el permís de residència fos temporal, per estudis, per exemple. Perquè residint a Catalunya i declarant la voluntat de constituir-se en parella de fet, d'acord amb la legislació catalana no fa falta res més. D'acord amb la doctrina de la Resolució-Circular de la Direcció General dels Registres i del Notariat, referent a matrimonis civils del mateix sexe, es pot celebrar el matrimoni civil entre homosexuals “aunque la legislación nacional del extranjero no permita o no reconozca la validez de tales matrimonios”, i admet com a punt de connexió “la vecindad administrativa, concepto vinculado a la residencia habitual de sus miembros”.¹²

L'aplicació del dret català a les parelles de fet que es constitueixen a Catalunya i que declaren la voluntat de constituir-se en parella estable, d'acord amb la legislació catalana, tenen al seu favor, a més, la norma del article 9.2 del Código Civil, que estableix quant al matrimoni com a punts de connexió supletoris: la llei elegida pels dos en document públic (l'escriptura de constitució), la llei de la residència comuna immediatament posterior a la constitució i la llei del lloc on es constitueix. Igualment, l'article 50 del mateix Código Civil. Tot això, atenent la quasi igualació que la llei catalana fa de la parella de fet amb el matrimoni. També cal tenir en compte la tendència de la jurisprudència a aplicar la llei del lloc a falta d'haver al·legat llei aplicable. Així, una Sentència de l'Audiència Provincial de Girona, de 2 d'octubre de 2002, va aplicar el dret català en la liquidació d'una parella de fet de nacionalitat suïssa ambdós, que no havia fet escriptura de convicència, només reconeguda per convivència de més de dos anys, parella en què cap dels dos no va al·legar l'aplicació del dret suís.

---

¹² Resolució-Circular de la Dirección General de los Registros y del Notariado de 29 de julio de 2005, *Sobre matrimonios civiles entre personas del mismo sexo*: “la analogía con la figura de las parejas de hecho homosexuales reconocidas y reguladas por un amplio número de leyes autonómicas españolas que, bien como criterio de conexión bien como elemento delimitador del ámbito de aplicación, acuden preferentemente a la vecindad administrativa, concepto vinculado a la residencia habitual de sus miembros” (ADGRN, 2005, p. 660).

“Todo ello conduce a la obligada conclusión de que el matrimonio celebrado entre español y extranjero o entre extranjeros residentes en España del mismo sexo, será válido por aplicación de la ley material española, aunque la legislación nacional del extranjero no permita o no reconozca la validez de tales matrimonios.” ADGRN, 2005, p. 661).

El problema es complica en casos d'estrangers quan cap dels dos o un d'ells no té permís de residència. ¿És suficient que estiguin empadronats, ja que s'entén com a sinònim de "vecindad administrativa", o bé fa falta un cert ànim de residència? No podem oblidar que en aquest cas, el perill de frau, per obtenir un permís de residència o la nacionalitat o la reagrupació familiar, és quelcom normal. Per això la doctrina de la Direcció General dels Registres i del Notariat, en la Instrucció de 31 de gener de 2006¹³, "sobre los matrimonios de complacencia", a fi d'evitar-los, demana al jutge que faci una indagació prèvia per veure si hi ha aparences de frau, és a dir, si es tracta d'un matrimoni real o d'un matrimoni de conveniència. El notari no pot fer aquesta indagació, però tampoc pot autoritzar escriptures que tinguin aparences clares de frau. Per això crec que el que cal és tenir una cura especial, semblant, per exemple, a la que es té per comprovar la identitat del testador malalt. Entenc que, a més de fer certes preguntes, s'hauria de demanar, com a mínim, el certificat d'empadronament, per complir el que en diu la Direcció "vecindad administrativa", ja que el perill de frau (obtenir el permís de residència o la reagrupació familiar com a única finalitat) és molt normal. El notari, per altra banda, no crec que estigui facultat per fer un interrogatori, com el que preveu la citada Instrucció de la Direcció General, per evitar els matrimonis de complaença. En tot cas, s'hauria d'evitar que el certificat fos de data massa recent, encara que aquesta data, entenc, no convé que figure en el cos de l'escriptura, la qual s'ha de limitar a dir que els compareixents volen ser parella de fet, que volen viure en tal lloc, on ja estan empadronats, i que ho acrediten amb el certificat que entreguen, el qual queda unit a l'escriptura. Cal que quedi clar que la parella de fet queda constituïda en aquell moment. Per tant, si al notari se li exhibeixen documents que proven que fa temps que la parella conviu, pot utilitzar-los per formar-se el criteri que no hi ha frau, però sense incorporar-los (tret del certificat d'empadronament, com hem dit), ni fer-ne menció a l'escriptura, ja que, repeteixo, l'escriptura acredita el fet de voler-se constituir com parella i sotmetre's a la legislació catalana, que pressuposa la convivència *more uxori* llevat que es provi el contrari. Potser la compareixença de dos testimonis, encara que fossin instrumentals, donaria una certa seguretat al notari.

Aquest criteri de territorialitat estricta, quant a l'autorització de l'escriptura de constitució, es lògicament opinió meua i mentre no hi hagi cap Resolució o Instrucció que en digui res és el notari qui ha de determinar si pot o no autoritzar-la. La doctrina no s'ha pronunciat amb gaire claredat. LONGO¹⁴ sembla compartir aquest criteri, sobretot per la manifestació de voler-se acollir a la legislació catalana. En canvi GONZÁLEZ BOU¹⁵ considera que quan la parella es constitueix per escriptura pública sempre serà necessari determinar la llei aplicable quan els seus membres siguin de diferent veïnatge o nacionalitat.

Altra cosa seria si portessin més dos anys empadronats al mateix lloc i volguessin fer acta de notorietat per acreditar la seva condició de parella estable. Aquesta acta ve prevista en la disposició addicional 2a de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, que aprova el Libre II, i que és un dels mitjans de prova en tots els supòsits. Però en aquest cas, la manifestació dels atorgants no és suficient, fan falta altres proves, com

---

¹³ Instrucción de 31 de Enero de 2006 de la Dirección General de los Registros y del Notariado *Sobre los matrimonios de complacencia*. ANUARIO de 2006, ps. 6031-6048. especialmente ps. 6044 a 6048

¹⁴ LONGO (2000), p. 124.

¹⁵ GONZALEZ BOU, Emilio, "La convivencia estable en pareja. Constitución extinción y exclusión", a *El nuevo derecho de la persona y de la familia*, Barcelona, Bosch, 2011, p.513, després de citar a GARRIDO MELERO, per qui sembla que la solució més adequada és l'aplicació de la llei del lloc de residència; i la de INMACULADA ESPÍNEIRA, que parteix d'aplicar com a primer punt de connexió la llei establerta pels membres que formen la parella, que estima que "Por tanto, cuando la pareja estable se constituye mediante escritura pública, siempre será necesario determinar la ley aplicable a la pareja cuando sus miembros sean de distinta vecindad o nacionalidad".

en totes les actes de notorietat, ja que no es tracta de declarar la voluntat de constituir-se en parella, sinó d'acreditar que ho són per la convivència notòria de més de dos anys. Per tant, com en totes les actes de notorietat el notari pot i ha d'exigir les proves que cregui pertinents per fer el judici de notorietat. Com a mínim dos testimonis, encara que no trobo que sigui suficient. Altres proves podrien ser el contracte de lloguer o compra d'immoble a nom dels dos, un extracte de compte corrent, també a nom dels dos, etc.

Al meu parer, són tres els tipus de documents notariaus que poden acreditar que una parella és legalment parella estable:

En primer lloc l'escriptura, no acta, de constitució de parella, on es declara la voluntat de constituir-se com a tal d'acord amb la llei catalana i on s'assenyala el domicili familiar. M'atreveixo a dir que potser es podria afegir que normalment viuran en pisos separats, però amb una unió semblant a la matrimonial, encara que l'afirmació reconec que és atrevida.

En segon lloc, acta (no escriptura) de notorietat per testimoniar que porten més de dos anys com a parella de fet, és a dir de convivència *more uxori*. En aquest cas és el notari qui ha de declarar que està justificada la notorietat i per això pot exigir les proves que estimi necessàries per acreditar-ho, com ja hem dit abans.

I en tercer lloc, una acta de manifestació de la parella estable que ja té un o més fills i que a part del llibre de família volen tenir un document que ho acrediti. En aquest cas el requeriment es farà a efectes de deixar constància d'aquest fet, al·legant l'article 234.1 del Codi civil de Catalunya. En aquest cas potser seria convenient incorporar una fotocòpia de les pàgines corresponents del llibre de família o del certificat de naixement dels fills.

V.- SOBRE LA POSSIBILITAT D'UNA ESCRIPTURA DE NEGACIÓ D'UNIÓ CONVIVENCIAL

Les disposicions del Codi civil de Catalunya sobre unions convivencials són en principi imperatives. LLEBARIA¹⁶ és molt contundent quan diu “la ley reconoce la convivencia como pareja estable con absoluta independencia de la intención de los sujetos. Estos tendrán voluntad de compartir un proyecto de vida, más puede que no lo tengan de formar una pareja estable legal. Da lo mismo. El efecto legal es inexorable.” Modestament creiem que exagera una mica, ja que hi ha moltes sentències, algunes de les quals hem citat abans, que assenyalen la necessitat de convivència *more uxori* i que les simples relacions sentimentals no produeixen aquest efecte. Recordem la citada STSJC de 4 de setembre de 2008: “no poden assimilar-se les relacions sentimentals amb la convivència *more uxori* ni amb la matrimonial, ja que només les relacions convivencials comporten els efectes jurídics determinats per les lleis en cas d'extinció del cessament”. I és que una interpretació tan radical podria portar a situacions molt difícils, no volgudes per cap de les dues parts. Recordem que perquè hi hagi unió convivencial no és necessari sexe distint, ni que visquin sempre junts, sinó un ànim de vida estable i convivència *more uxori*. Actualment molts estudiants, de diferent o igual sexe, conviuen en un mateix apartament i a més pot ser que tinguin relacions sexuals, però no *more uxori*, ja que són casos en què no hi ha intenció de constituir una parella estable. Però podria passar que en cas de desavinença un dels membres manifestés que sí convivia *more uxori*. Jo crec que seria qüestió de prova. Però es molt difícil de distingir si era una relació simplement d'amistat, encara que tinguessin relacions

---

¹⁶ LLEBARIA (2011), p. 938.

sexuals, o si existia ànim de convivència estable. I és encara més difícil de demostrar si hi havia ànim d'enganyar per part d'un del dos. De la mateixa manera que no es pot obligar una parella que té un fill que es casi, entenc que tampoc es pot obligar que es consideri parella estable una parella que no en tenia l'ànim.

Precisament per evitar aquests problemes, crec que és possible una escriptura o si es vol una acta de manifestació, en què les dues parts, sempre que siguin majors d'edat i no hi hagi cap altra circumstància (com la diferència notòria d'edat per exemple, o de fortuna) que faci pressuposar el frau o l'engany, declarin de la seva intenció de no voler constituir-se en parella estable, malgrat conviure plegats. Declaracions que com sempre estaran subjectes a revisió judicial, però que en principi són un mitjà de prova vàlid. Aquest punt ja es va discutir en el primer Observatori de Dret Civil, però no es va arribar a cap acord, i la norma actual no fa cap referència a aquest punt. LLEBARIA al parlar de l'efecte automàtic radical -que ell defensa- de la llei, ho explica dient que “tal imposición se justifica por la finalidad de proteger situaciones de inferioridad o desequilibrio, en las que el ejercicio de la autonomía privada no suele corregir los déficit sobrevenidos.”¹⁷ I això mateix deien alguns membres de l'Observatori. Però atesa la manera de viure actual, crec que aquesta escriptura no només seria convenient, sinó que faria reflexionar els que van a conviure, però no tenen cap intenció de considerar-se parella estable, semblant al matrimoni. Evidentment el notari abans d'autoritzar-la hauria d'estar convençut que no hi havia aparences de frau i raonar d'alguna manera en l'escriptura el perquè d'aquestes declaracions.

També sembla partidari d'aquest parer GONZALEZ BOU,¹⁸ que estima que aquelles persones que volen ser lliures en las seves relacions personals i patrimonials amb la seva parella haurien d'atorgar una escriptura pública per preservar aquesta llibertat, si bé subsistirán els efectes protectors mínims al membre més dèbil.

LÓPEZ BURNIOL¹⁹, en canvi, en uns comentaris a la Llei anterior, es mostra totalment contrari, tant als que volen que no hi hagi reglamentació, com a la possibilitat d'exclusió dels seus efectes, ja que el principi de llibertat ve condicionat pel de responsabilitat. Es pot elegir entre viure sol o en parella, però si s'escull aquesta darrera opció -diu- “no implica en modo alguno una vía para eludir las responsabilidades derivadas de una vida en común, que surgen tanto entre los convivientes, como respecto de terceros”.

VI.- LA UNIÓ ESTABLE DE PARELLA I EL RÈGIM MATRIMONIAL

La convivència en parella estable, com ja hem dit abans, té uns efectes molt semblants al del matrimoni, com es demostra plenament en el llibre IV del Codi civil (successions), potser més que en llibre II que les regula. Però en aquest llibre II, al regular-les, no conté cap article que proclami la identitat d'efectes, sinó preceptes concrets referents a punts concrets. I aquests són precisament un reflex de les mateixes disposicions respecte el cas de la separació de béns. Així, l'article 234-9 estableix la *Compensació econòmica per raó de treball*, i remet a les regles que figuren en la secció del règim de separació de béns dins el matrimoni. Igualment, l'article 234-3 els permet comprar per mitges amb pacte de supervivència, i remet a l'article 231-15, que regula

¹⁷ LLEBARIA (2011), p. 938.

¹⁸ GONZÁLEZ BOU (2011), p. 537.

¹⁹ LÓPEZ BURNIOL, Juan José, “ La ley catalana de uniones estables de pareja”, RJC, n.3 (1999), p. 650.

aquesta figura només en el cas de règim de separació de béns. Tot això va pressuposar per a les parelles estables un règim de separació de béns molt d'acord amb la consideració que dit règim de separació de béns no es pròpiament un règim econòmic matrimonial, ja que cadascun dels cònjuges conserva l'administració i disposició dels seus béns. Aquí afegim que no creiem que es pugui fer cap pacte amb semblança als capítols matrimonials, ja que el Codi civil de Catalunya que tantes vegades assenyala al costat dels cònjuges els convivents en parella estable, no diu res d'aquests darrers al regular els capítols. Per això estimo que el règim patrimonial de les parelles estables és sempre el de separació de béns, que implica una certa consideració com a solters, amb les especialitats que estableix el Codi, en els articles 234-1 a 12. Que si bé poden fer qualsevol tipus de pacte, aquest tindrà caràcter obligatori, però no tindrà eficàcia directa, a menys que adoptin algunes de les fórmules que amb independència de l'estat civil puguin establir les persones, per exemple societats, àdhuc les de guanys que regula el Código Civil (arts. 1672 i 1675).

La jurisprudència és variable, però en tot cas preval el fet que per a la seva constitució no s'estableix cap règim matrimonial. La Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona de 17 de maig de 2006 és rotunda: "Ninguna unión de hecho genera un régimen económico similar al matrimonial." En casos concrets parlaran d'una societat irregular, d'una certa comunitat sobre uns determinats immobles, d'un enriquiment injust, etc., però el tractament base és d'uns solters que viuen junts i que poden fer determinats negocis en els quals no queda plenament identificada la titularitat.²⁰ Crec molt interessant la STSJC de 21 de juny de 2007 que sembla admetre pactes diversos, decantant-se per l'aplicació del principi d'autonomia privada. És una sentència molt completa. Confirma, afirmant que va encertar la doctrina de la Sentència apel·lada, que després de negar l'aplicació analògica de la normativa reguladora de la *sociedad de gananciales* o de las comunitats de béns a la "unión paramatrimonial", admet expressament i amb caràcter general "*como no podía ser de otra forma*" el principi d'autonomia privada dels convivents en parella estable per regular les seves relacions patrimonials, admetent que poguessin constituir comunitat de béns mitjançant pacte exprés o tàcit que derivi d'actes concloents, apuntant que una solució raonable podria ser la d'una societat irregular de naturalesa mercantil, si bé en el cas concret no ho estima i també s'oposa a la negació de la donació i a la doctrina del "levantamiento del velo".²¹

Al meu entendre, repeteixo, no es poden pactar règims de comunitat en les constitucions de parelles de fet. Es poden fer els pactes que estimin convenients, però seran pactes que els obligaran però que no produiran efectes directes. L'essència, em sembla a mi, dels règims patrimonials en les parelles de fet en la legislació catalana, és el de separació absoluta de béns, amb tots els pactes i renunciés que la llei preveu.

---

²⁰ Una enunciació i sistematizació de les principals sentències es pot veure a LLEBARIA (2011), p. 950-951.

²¹ RJC, n. 7 (2007) 7, p. 1494. Creiem interessant reproduir aquests raonaments de la sentència: "Y la verdad es que la sentencia impugnada (Fundamento jurídico 1) después de negar -acertadamente- la aplicación analógica de la normativa reguladora de la sociedad de gananciales o de las comunidades de bienes a la "unión paramatrimonial" con fundamento en las SS del TS, Sala 1, de 18 de mayo de 1992 - nótese que es una de las citadas en el recurso-, de 21 de octubre de 1992, de 22 de julio de 1993 y de 23 de julio de 1998, viene a admitir expresamente y con carácter general -como no podía ser de otra forma- el principio de autonomía privada de los convivientes en la unión de pareja estable para regular sus relaciones patrimoniales, al contemplar la posibilidad de constituir el régimen de comunidad de bienes mediante "*pacto expreso...o tácito que se derive de actos concluyentes*" apuntando que una solución razonable -la STS de 18 de mayo de 1992 se muestra en parecido sentido- bien pudiera ser la de apreciar la existencia de una "*sociedad irregular de naturaleza mercantil cuando por consecuencia del esfuerzo mutuo, en actividades comerciales coincidentes e integradas en un hacer conjunto dentro del operar comercial se generó un patrimonio común*".

Poden pactar, a més, tot el que vulguin, però seguint les normes dels contractes civils o mercantils, ja que en un altre cas no tindrien més eficàcia que l'obligatòria entre ells. Així podrien pactar, per exemple, que faran totes les compres a mitges i amb pacte de supervivència, però això no convertiria automàticament les compres amb aquest caràcter si les fes un d'ells oblidant-se del pacte, sinó que només serviria, en tot cas, per exigir davant dels Tribunals que es complís el pacte. Podrien també, constituir societats, fins i tot tàcites, derivades de fets concloents, o comunitats de béns però servant sempre les normes del Codi civil o del mercantil, no com a règim matrimonial. Igualment, podrien pactar que més endavant farien una societat a la qual aportarien el que sigui, però sols serviria, en tot cas, per exigir davant els Tribunals perquè es constituís, però mai es tindria per constituïda directament pel pacte.

En la doctrina LLEBARIA²² també es refuta que en base al principi d'autonomia privada es pugui establir un sistema de comunicació matrimonial semblant a l'establert pel matrimoni, ja que l'autonomia es troba amb obstacles insalvables, com ara diverses presumpcions legals o regles referents a la responsabilitat patrimonial davant tercers o la creació de patrimonis separats (com per exemple la *sociedad de gananciales*).

LONGO²³ manté un criteri més flexible. Entén que el llibre II parteix del principi de llibertat gairebé absoluta dels membres de la parella en l'ordenació de les seves relacions econòmico-patrimonials durant la convivència. Per a ell, si bé admet que és discutible la subjecció, sense més, a un règim de guanys, admet un règim pactat d'efectes anàlegs, si més no *inter partes*. Igualment admet que es pot pactar un règim de comunitat, si bé els seus efectes respecte als béns aportats sembla que exigirien el corresponent negoci causal, oneros o gratuït. Per tant, el seu parer no és gaire diferent del que nosaltres sostenim.

En canvi GONZÁLEZ BOU²⁴, en sentit contrari, afirma que no veu cap problema pel que no pugui pactar-se en l'escriptura de constitució qualsevol règim patrimonial, adaptant la seva regulació als que es preveuen en la regulació matrimonial, si bé en cas de no existència d'escriptura es pressuposarà sempre la separació absoluta de patrimonis.

VII.- EL CONTINGUT DE L'ESCRITURA

L'escriptura de constitució de parella estable té un contingut mínim. La declaració de la seva voluntat de constituir-se com a parella estable d'acord amb la legislació catalana (potser millor citar el llibre II i els seus articles referents a la parella) i la declaració d'absència d'impediments. No hi ha necessitat d'acompanyar cap document, si bé és convenient aportar el certificat d'empadronament, que serà imprescindible -com hem raonat abans- quan es tracti d'estrangers sense permís de residència.

Ara be, ¿fa falta quelcom més?, ¿és convenient afegir-hi certs pactes? Ja hem dit que no hi tenen cabuda cap mena de capítols, és a dir, cap subjecció a un règim matrimonial, encara que sigui amb la transcripció de la seva normativa, sense remissió general, el règim serà l'equivalent al de separació de béns, de manera que cada membre conserva el domini, el gaudi i l'administració dels seus béns.

---

²² LLEBARIA (2011), p. 946.

²³ LONGO (2000), p. 125.

²⁴ GONZÁLEZ BOU, (2011), p. 523.

La normativa actual, a diferència de l'anterior que incloïa normes referents a despeses comunes (arts. 4 i 23) i responsabilitat solidària d'ambdós membres de la parella davant tercers (arts. 5 i 24), declara a l'article 243-3.1 que "les relacions de parella estable es regulen *exclusivament* pels pactes dels convivents, mentre dura la convivència." Ara bé, repetim, ¿és convenient establir aquests pactes en l'escriptura de constitució?

Segons LLEBARIA²⁵ no és normal que figurin aquests pactes a l'escriptura, ja que en el moment de la seva constitució no es pensa amb això, però ho considera convenient, ja que la major part de separacions de parelles acaben al jutjat. Algun notari el que fa és un resum de les obligacions i deures bàsics de la Llei, tot explicant-los i posant-los com a pactes. Jo, per la meua part, estimo que l'escriptura de constitució no ha de fer menció a cap pacte. Com a màxim referència a què en document a part estableixen els pactes que regulen la convivència. I és que l'escriptura de constitució és un document destinat a la circulació, a presentar on calgui per acreditar el fet de l'existència de parella estable, i no interessa gens a la persona o funcionari a qui s'hagi de presentar quins són els pactes que tenen respecte el treball comú o respecte el que passa si es dissol la parella. En la inscripció de matrimoni, que és al que més s'assembla, no es diu res sobre règims econòmics, com a màxim si es van fer o no capitulacions i si s'han modificat.

Aquesta escriptura que, com ja he dit, es pot mencionar, encara que no calgui, que es farà o que es fa a continuació, pot contenir tots els pactes que no vagin en contra de la llei, la moral o de l'ordre públic (art. 1225 Código Civil). Fins i tot pot incloure, com preveu l'article 234-5, els pactes en previsió a una ruptura de la convivència, per la qual cosa no cal que sigui anterior a un mes, ja que la regla de l'article 231-20.1 es refereix només a quan consten en capítols, si bé sí que farà falta el consell del notari per separat.²⁶

El consell del notari farà falta en cas que hi hagi pactes, encara que no siguin en previsió de separació, i en aquest cas encara que no ho digui expressament la llei -si bé no farà falta que sigui per separat-, ja que en el moment de constituir-se, una parella de fet és molt poc probable que previngui no només la situació de separació, sinó tampoc els problemes de regulació de la vida comuna, ja que, normalment, en les parelles de fet el tema de la regulació del patrimoni no s'ha tractat amb tant deteniment com en els casos de les parelles que prenen l'opció del matrimoni. .

VIII.- COEXISTÈNCIA DEL PRINCIPI DE TERRITORIALITAT AMB L'ESTATUT PERSONAL

---

²⁵ LLEBARIA (2011), p 946: "Lo cierto es que no suele haber demasiada previsión a la hora de imaginar y consensuar unas reglas dirigidas a disciplinar el futuro económico de los conviventes. Pero, no obstante, sí se reclama su vigencia cuando asalta la ruptura a la relación y surge el conflicto. En efecto, rota ya la convivencia suelen afanarse los exconviventes (o uno de ellos) en demostrar alguna clase de pacto o regla que sirva para amparar su relación económica o patrimonial contra el otro. Es esta la naturaleza de la inmensa mayoría de los conflictos que terminan judicializándose. Y existe al respecto una consolidada doctrina jurisprudencial en la que destacan dos criterios prioritarios. Según el primero, no es posible la aplicación analógica de las reglas propias de los regímenes matrimoniales; y, según la otra, el pacto o pactos creadores de un marco regulador pueden ser expresos o tácitos."

²⁶ VEGA SALA, Francesc, *Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*, Madrid, Sepin, 2011, p. 645: clarament assenyala que la intervenció del notari aconsellant per separat és necessària només si es fa el pacte en escriptura separada, no quan es fa en capítols, basant-se en el text literal, al que es pot afegir que els capítols ja porten per si mateixos un asesoramiento general.

Hem dit al llarg del treball, que la convivència en règim de parella estable, de persones que viuen, administrativament, o millor dit, de fet, a Catalunya, encara que no tinguin el veïnatge civil català, es constitueixen i regeixen per les normes que sobre la matèria estableix el Codi, d'acord amb el principi de territorialitat que proclama l'article 111-3.1 que disposa: "El dret civil de Catalunya té eficàcia territorial", però continua dient "sens perjudici de les excepcions que es puguin establir en cada matèria i de les situacions que s'hagin de regir per l'estatut personal o altres normes d'extraterritorialitat."

I entre les situacions que s'han de regir per l'estatut personal, estan, segons disposa l'article 9.1 del Código Civil "los derechos y deberes de familia y la sucesión por causa de muerte." Per tant, entenem que si les persones que formen la parella estable tenen el veïnatge civil català no hi haurà problema Però, i si no és així?

Des del punt de vista del notari que autoritza l'escriptura de constitució, entenc, això no ha de preocupar-li massa. Ell ha de deixar molt clar, fonamentalment, si els constituents no tenen el veïnatge civil català, que la regulació de les parelles de fet estables és una normativa autonòmica, de plena vigència a Catalunya, però que al no haver-hi regulació general de l'Estat, res es pot afirmar amb seguretat respecte els demés aspectes. I més encara si els que la constitueixen son estrangers.

De totes maneres i amb caràcter general es pot dir, pel que fa a les situacions familiars, que si es resolen davant de Tribunals de Catalunya s'aplicaran totalment les normes del Codi, com a compensació econòmica per raó de treball, o la prestació alimentària, que poden estar modulades pels pactes. Fins i tot s'aplicaran les normes relatives als drets familiars, en cas de defunció, per la tendència ja citada d'aplicar, en cas de dubte, la llei del lloc. I que si es resolen davant de jutjats o Tribunals de fora de Catalunya, és molt difícil dir res amb caràcter general, ja que dependrà del que diguin les seves respectives lleis.

En canvi, tractant-se de drets de successió, sembla que s'aplicarà exclusivament l'estatut personal, com succeiria si en lloc de convivència en parella estable hi hagués matrimoni. El membre sobrevivent de la parella de fet, sols tindrà els drets successoris que li atorgui la legislació corresponent al seu estatut personal, i en l'ordre que aquest estableixi, abans o després dels pares, amb concurrència amb ells, o no tindrà cap dret. En altres paraules, el membre sobrevivent de la parella de fet, tindrà sols drets successoris si els hi dóna la llei que regeix el seu estatut personal, que determinarà quins són. I, tot això, entenem que amb independència del Tribunal que resolgui el cas, tant si és un Tribunal de Catalunya, com de la resta de l'estat, o un Tribunal estranger.

IX.- REPERCUSIONS DE LA SENTENCIA DEL T.C. DE 23 D'ABRIL DE 2013.

Després de pronunciar la comunicació, he tingut coneixement de que el Tribunal Constitucional, amb data de 23 d'abril d'enguany ha dictat una important Sentència referent a les parelles de fet regulades per la Ley foral 6/2000 de 3 de Julio, para la igualdad jurídica de las parejas estables de la Comunitat de Navarra.

Aquesta Sentència, tot i referir-se a una Llei de la Comunitat Autònoma de Navarra, crec pot tenir uns certs efectes sobre les unions convivencials catalanes, pel que diem tot seguit:

Destaquem en primer lloc que reconeix la plena competència de les comunitats, amb règims civils propis, per regular aquesta matèria, afirmant que no afecta a la reservada al Estat sobre “las relaciones jurídico civiles relativas a las formas de matrimonio (art 149.1.8 C.E.)”, ja que “el matrimonio y la convivencia extramatrimonial no son realidades equivalentes” y que “la unión de hecho *more uxorio*, no es ni una institución jurídicamente garantizada ni hay un derecho constitucional expreso a su establecimiento”. Hi ha vot particular en contra de dos membres del Tribunal.

En canvi declara inconstitucional el nº 3 del article 2n. que disposava que “Las disposiciones de la presente Ley Foral se aplicarán a las pareja estables cuando, al menos, uno de sus miembros tenga la vecindad civil navarra” ja que “es a las Cortes Generales a quien corresponde el establecimiento de las normas de conflicto para la resolución de supuestos de tráfico interregional”. Norma semblant figurava en la Llei catalana 10/1998 de 15 de juliol d'unions estables de parella, que havia estat criticada per les mateixes raons, com es diu en el text, i que sortosament no apareix en les normes del Codi.

Però el punt més important, al meu entendre, es la declaració d'inconstitucionalitat de la norma que admet la constitució de la parella estable, com a Catalunya, per la simple convivència *more uxori* sens altre requisit. En el text sostinc la possibilitat d'excloure, mitjançant escriptura l'aplicació de les normes que les regulen, però la Sentència va molt més enllà. No admet de cap manera que es puguin imposar drets i deures irrenunciabls a qui voluntàriament no si ha sotmès. Per això declara la inconstitucionalitat de l'incís de l'article 2 2n que entén que hi ha parella estable quant “hayan convivido un período ininterrumpido de un año, salvo que tuvieran descendencia común, en cuyo caso bastará la mera convivencia, o salvo que” quedant, per tant, redactat o reduït l'article en els següents termes: “Se entenderá que la unión es estable cuando los miembros de la pareja hayan expresado su voluntad de constituir una pareja estable en documento publico”.

L'argumentació del tribunal, que repeteix varies vegades en termes semblants, es que no es poden imposar obligacions y deures a qui no els ha assumit voluntàriament, ja que va contra dels drets fonamentals, concretament contra el que reconeix l'article 10.1 de la C.E. I aquesta acceptació o submissió queda clara si hi ha escriptura pública. Però tampoc la declara necessària, Bastarà que es demostrï d'alguna manera la voluntària submissió de la parella a les normes de la Llei, posant com exemple la inscripció en uns Registres administratius i voluntaris que admet puguin crear el Govern i els Municipis per facilitar la prova de la constitució. Per això en l'article 3. manté la constitucionalitat de l'afirmació de que “la existencia de la pareja estable podrá acreditarse a través de cualquier medio de prueba admitida en derecho” i només anula l'incís “y el transcurso del año de convivencia”, ja que el que importa no es la mera convivència si no la submissió expressa a la Llei que estableix uns drets i deures irrenunciabls

Son múltiples les argumentacions del Tribunal per defensar la seva tesis. Creiem interessant recollir aquestes dues “Supondría una *contadicto in terminis*, convertir en “unión de derecho” una relación estable puramente fáctica integrada por dos personas que han excluido voluntariamente acogerse a la institución matrimonial, con su correspondiente contenido de derechos y obligaciones”..... “En consecuencia, hemos de concluir que la regulación discutida responde básicamente a un modelo imperativo bien alejado del régimen dispositivo que resultaría acorde a las características de las uniones

de hecho y a las exigencias del libre desarrollo de la personalidad recogido en el artículo 10.1 C.E.²⁷ “.

Aquesta Sentència, al referir-se a una Llei de Navarra, no té aplicació directa a les normes del nostre Codi en aquesta matèria, ni crec que es puguin impugnar ara els preceptes que el mateix dedica a les unions convivencials. Però amb la seva referència als drets fonamentals, que cap llei pot vulnerar, crec que produeix aquets dos efectes:

-La possibilitat d'excloure a Catalunya l'aplicació dels efectes de la Llei, ja que es declara dret fonamental el fet de conviure o no en parella d'acord amb l'autonomia de la voluntat, que es el que sostinc en el nº V del text.

-I que sembla que, en cas de litigi, en el supòsit de que no ha hagi escriptura ni cap document en que consti la submissió als preceptes de la Llei, una de les parts podria al·legar que no l'afecten els deures imposats, per que no hi ha hagut acceptació per la seva part i per tant es vulneren els dret fonamentals reconeguts en l'article 10.1 de la C.E..

Per això, crec s'ha de recomanar sempre l'atorgament d'un escriptura pública, en la qual quedi clara la seva voluntat de constituir-se amb parella o unió convivencial, d'acord amb la regulació del Codi i de sotmetre's a la seva a la normativa. Y si no volen fer escriptura publica que facin almenys un document privat en que hi consti la acceptació de les normes del Codi, que a mes de servir de base per l'acta de notorietat que acredita la convivència impediria que s'al·legués vulneració dels drets fonamentals.

---

²⁷ C.E. TITULO PRIMERO. **De los derechos y deberes fundamentales.** “10.1. La dignidad de la persona, los derechos inviolables que le son inherentes, el libre desarrollo de la personalidad, el respeto a la ley y a los derechos de los demás son fundamento del orden público y de la paz social.”